

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ—JURISPRUDENȚĂ—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR:
ION S. CODREANU
Avocat,

DIRECTOR:
I. GR. PERIȚEANU
Avocat, fost Ministru

PRIM REDACTOR:
ALEXANDRU VELESCU
Doctor în Drept, Avocat

COMITETUL DE DIRECȚIE:

Traian Alexandrescu, fost decan al Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosif G. Cohen**, Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Iac. Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **Dem. I. Dobrescu**, Primarul General al Capitalei; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Eugen Petiș**, Consilier la Înalta Curte de Casație; **G. Petrovici**, Prodecan al Baroului Ilfov; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. I. Trancu-Iași**, fost Ministru, Avocat; **Hariton Udrea**, Judecător Trib. Ilfov; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar.

SECRETARI DE REDACȚIE:

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare; **Ionel I. Codreanu**, Doctor în drept din Paris, Avocat

S U M A R

— *Comemorarea Prof. Dimitrie Alexandrescu*: Discursurile rostite de D-nii Petre Sadoveanu, avocat; C. A. Viforeanu, Procuror General la Înalta Curte de Casație; Gr. I. Trancu-Iași, fost Ministru; I. Gr. Periețeanu, Directorul „Curierul Judiciar”; Prof. Istrate Micescu; Prof. Drăgănescu; Prof. George Strat; Dr. Gabriel Danielopol; Ion Botez, Consilier la Curtea de Apel; Ion S. Codreanu, avocat; Scrisoarea Prof. C. Stoicescu; Scrisoarea D-lui Remus C. Benișache, Consilier la Înalta Curte de Casație; Telegrama magistraților din Iași și Telegrama d-lui Prof. Djuvara;

— *Proiectul Codului de Procedură Civilă* (Urmare) de Prof. Petre Vasilescu;

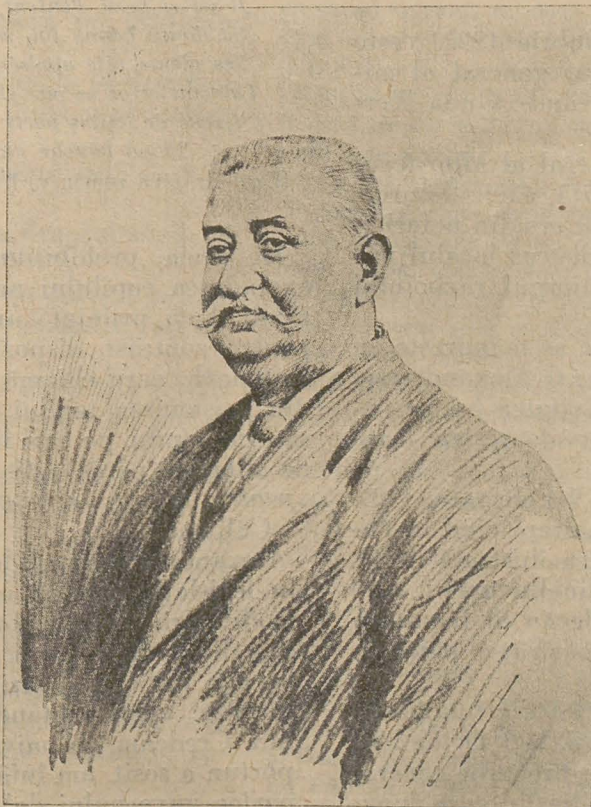
JURISPRUDENȚE:

— *Curtea de apel București S. II: Soc. an. Steaua Electrică cu Ministerul de Industrie și Comerț* (Legea energiei, Taxe, Instalațiuni Electrice. În ce condițiuni pot fi asimilate cu instalațiunile hidraulice? Art. 18 și 24 legea energiei din 1924 și art. 72 legea asupra regimului apelor. Informațiune.

Comemorarea lui DIMITRIE ALEXANDRESCO

Duminica trecută la ora 9 ½, la Biserica Boteanu, a avut loc un parastas în memoria lui Dimitrie Alexandrescu. Un sobor de preoți în frunte cu Prea Sf. sa Arhiereul Platon Chiosu, asistat de Sfinția sa părințele Popescu, membru al Academiei Române, a oficiat slujba religioasă, în prezența faniliei defunctului: D-na și D-l Danielopol, fică și ginere, D-na Gabi Enescu, Liseța și Viórica, nepoate. Au mai asistat la ceremonie D-nul Grigore Trancu-Iași, președintele Cercului Ieșenilor, prieteni și admiratori ai defunctului.

La ora 10 ½, după oficierea parastasului, întreaga asistență a mers la festivitatea dela Ateneul Român, unde D. Gr. Trancu-Iași, a deschis ședința și a propus

ca președinte al adunării pe D-l Avocat Petre Sadoveanu, fost procuror la Înalta Curte de Casație, ca cel mai vechiu avocat originar din Iași.

D-l Petre Sadoveanu, proclamat Președinte, în numele Uniunii Avocaților din România, face apologia lui Dimitrie Alexandrescu, pe care l'a cunoscut în deaproape în timpul cât funcționau ordinioară în magistratura de la Iași.

În cuvinte calde D-l Petre Sadoveanu arată meritele profesorului D. Alexandrescu ca magistrat, avocat și mare scriitor juridic.

D-sa dă cuvântul D-lui Procuror General Viforeanu.

Discursul D-lui Procuror General al Înaltei Curți de Casație și Justiție C. A. VIFOREANU

Domnilor, Doamnelor,

Domnul Ministru al justiției lipsind din Capitală, m'a delegat să rostesc, în numele său, cuvântul omagial al Ministerului la comemorarea marelui jurisconsult Dimitrie Alexandresco.

În același timp, în calitatea mea de Procuror general al Înaltei Curți de Casație și Justiție, voi preamări în numele Parchetului general al Înaltei Curți, pe acela care a ilustrat fotoliul de procuror general pe lângă Suprema, Instanță.

Născut la Iași, la 1 Octombrie 1850, Alexandresco, după ce a terminat studiile secundare la Liceul Napoleon (azi Collège Henry IV) din Paris, a încercat să studieze medicina și declamația, pe cari însă le-a părăsit pentru studiul dreptului, urmând cursurile Facultății din Nancy și apoi la Paris, unde a terminat studiile cu profesorii Vallete, Machelard, Bufnoir, Glasson, Lyon Caen, etc. Dela aceștia a căpătat dânsul conștiință temenice, care au format baza vastei sale culturi juridice, iar dela cursurile de declamație a rămas cu dicțiunea și gesticulația artistică, cari făceau farmecul cursurilor și pledoariilor sale.

Înapoiindu-se în țară în 1875, după ce a luptat ca voluntar pentru Franța în războiul din 1870—ceia ce învederează noblețea sentimentelor sale — este numit la 26 August același an, procuror la Trib. Iași, trecut judecător de ședință, apoi judecător de instrucție. La 1 Dec. 1878, este înaintat prim procuror, funcțiune pe care a ocupat-o până la 1 Martie 1880.

Dela 11 Martie 1891—19 Octombrie 1892, este chemat la demnitatea de Secretar general al ministerului de justiție, ministru fiind Gună Vernescu.

Activitatea lui ca secretar general al Ministerului de justiție, ne este necunoscută, căci dosarele ministerului din anii respectivi au ars din nefericire în 1917, în incendiul care a distrus localul ministerului justiției din Iași, în timpul războiului pentru întregirea neamului.

Astfel, Ministerul justiției, care se mândrește cu podoaba ce a fost secretarul general Alexandresco, nu poate, cu regret, sublinia activitatea lui, pe care totuși o bănuim de o mare valoare, ca toate manifestările sale.

Dela 1 Noiembrie 1892 până la 9 Februarie 1925, îl găsim neîntreput profesor de drept civil la Facultatea din Iași, ocupând catedra ilustrată de G. Mărzescu, trecut la Facultatea din București. Alexandresco, a fost de multe ori decan al facultății din Iași, demnitate pe care a păstrat-o până în ziua morții (9 Februarie 1925).

Dela 1 Mai 1899—1 Octombrie 1899, a funcționat ca procuror general la C. apel Iași, la 1 Octombrie 1899 este înălțat la demnitatea de procuror general al Înaltei Curți de casație și justiție, în care funcționează până la 26 Iunie 1900, când este trecut consilier la aceeași Înalță Curte s. II-a. La 1 De-

cembrie 1900, demisionează din această demnitate.

Ca situațiuni politice, îl găsim la 1880 deputat al orașului Iași, iar în sesiunea 1905—1907 îl găsim senator, fiind ales ca raportor al legii asupra căsătoriei, divorțului și adopțiunii. Până la 1921, a fost senator al orașului Iași.

Aceste multe și varii ocupațiuni, la cari trebuie să adăogăm și profesiunea sa de avocat pledant, foarte căutat de justițiabili, nu l'au împiedicat totuși să lase pe urma sa o operă juridică colosală:

1) *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român* (15 volume), tezaur de erudițiune, în care el a utilizat o bibliografie vastă și în care codul nostru civil este studiat, în mod comparativ, cu dreptul roman, cu codul Napoleon, dela care porcedee, cu aproape toate legiuirile mondiale și, ce este mai interesant, cu vechiul drept românesc. Ariditatea materiei el a știut s'o îndulcească, măestru, cu citațiuni din literatura universală, în special din clasici latini și francezi, dovedind că-i cunoștea la perfecțiune. Toate aceste, unite cu limba curat românească de care s'a servit, fac din citirea acestei opere o adevărată dilecțiune — juristul care caută cu înfrigurare soluțiunea unei probleme ese, din compulsarea marelui lucrări, cu îndoita satisfacțiune de a fi găsit soluțiunea și de a fi trăit câteva clipe de desfătare intelectuală.

Sufletul lui generos pulsează mai ales în paginile în cari ne semnalează nedreptățile codului civil cu două ființe slabe: copilul natural și văduva săracă.

Alexandresco, iubește copilul și, când vorbește de el, are cuvinte dulci ca o mângâiere de mamă; găsim în literatura copilului citată de dânsul, pasagii ca acesta :

*„Il est si beau, l'enfant, avec son doux sourire,
„Sa douce bonne foi, sa voix qui veut tout dire,
„Ses pleurs vite apaisés;
Laisant errer sa vue étonnée et ravie,
Offrent de toutes parts sa jeune âme à la vie,
Et sa bouche aux baisers.”*

(Expl. dr. civil român v. I, p. 6).

(V. HUGO)

De aceia, prohibițiunea căutării paternității și excluderea copilului natural dela succesiunea tatălui, îi dă prilejul unor critici aspre, amintind, pentru contrast, dispozițiunile umane ale codului Calimach, care chiamă copilul natural la o parte din moștenirea tatălui, afară de copiii adulterini sau incestuoși, pe cari îi asigură totuși cu un drept de alimente până la 18 ani (băieți) și 16 ani (fete), „pentru iubire de omenire” (art. 944, 945 și 946 C. Calimach).

Alexandresco conchide: „soarta copilului natural „în legislația noastră este deplorabilă. Cu ocazia „modificării unor dispoziții din codul civil prin legea din 1906 a cărui raportor am avut onoarea „de a fi în Senatul țării, am voit să modific acea- „stă lege, reglementând și situația copiilor naturali. Credeam, în naivitatea mea că momentul oportun a sosit, am întâmpinat însă dificultăți din „partea guvernului de atunci care mi-a trimis de „știre că el înțelege ca legea să treacă cu iuteala „fulgerului, așa cum fusese zămislită. Am voit a-

„tunci să mă demit din însărcinarea de raportor: „Mi s'a lăsat însă a înțelege că aceasta ar fi un act „de indisciplină. Ca membru al majorității de a „tunci m'am supus iar legea a rămas schiloadă și „necomplectă. Cine știe dacă o ocazie atât de fa- „vorabilă se va mai prezenta în viitor? N'o putem „ști. Ceiace știm însă și ceiace putem prevedea „de pe acum, este că copiii naturali vor avea încă „mult timp a suferi de indolența și nepriceperea „legiutorului din 1864. Am desperat de a vedea „soarta lor îmbunătățită și, după toate probabili- „tățile, voi închide ochii fără a vedea visul meu „împlinit”. (expl. dr. civ. v. III, partea II-a p. 185—186).

Mai departe, dreptul de moștenire al văduvei să- race în averea soțului, drămuț cu atâta sgârbenie de codul civil (art. 684), îi smulge accente de indignare, taxând beneficiul legii ca „pomană” și „exclamând: „soția care a muncit o viață întreaga „gă alături de soțul ei, nu trebuie a fi considerată ca cerșetore” (ibidem, p. 189 și 2313).

Opera aceasta în care maestrul pune nu numai mintea sa împodobită ci și atâta suflet, îi dă nemurirea, ea va trăi mai mult decât statuia ce i s'a ridicat în palatul de justiție din Iași, și Alexandresco, închizând ochii, a putut spune cu Horatius:

„Non omnis moriar”.

2. *Droit ancien et moderne de la Roumanie* (1897) lucrare pe care o găsim foarte adesea citată de autorii străini.

3. *Manualul de drept civil român comparat* (2 volume).

4. *Anteproiectul codului civil al României*, însoțit de o savantă expunere de motive, care poate aduce o prețioasă contribuție la opera de unificare a dreptului privat român.

5. *Principiile dreptului civil român* (4 volume), operă postumă tipărită în 1926, după manuscrisele maestrului”.

În afară de aceste lucrări de mare întindere Alexandresco a mai scris:

Filiațiunea copiilor naturali în dreptul civil român (1885).

Judecătorul unic; Tribunalele de comerț și sporirea salariilor în noua lege de organizare judecătorească (Iași 1890).

Despre dreptul de retențiune și unele din numeroasele lacune ale codului civil (discurs ca procuror general, Iași 1899).

D. Alexandresco a publicat nenumărate observațiuni și note asupra hotărârilor judecătorești, abordând și materia dreptului penal, fapt pentru care penaliștii îi revendică și ei; a colaborat la revista juridică *Sirey* din Paris, iar la noi aproape la toate revistele de drept și în special la *Curierul Judiciar*, pe care l'a afecționat atât de mult încât, cu puțin înainte de a muri, presimțind sfârșitul apropiat rugase pe d-l I. S. Codreanu, directorul revistei, să-i puie în cosciug, drept căpătâiu, colecția *Curierului*.

D-l Codreanu a îndeplinit cu sfințenie acest *votum mortis*.

Revista *Jurisprudența Generală* a continuat să

publice mult timp după moartea lui, articole de ale sale, astfel că, deși trecut *ad aeterna*, maestrul dela Iași continua cu hărnicie colaborarea lui, adevărind vorba poetului:

„Ci este o viață moartă
Precum și o moarte vie”.

Acesta e autorul.

Ca procuror general al Inaltei Curți de Casație și Justiție (1 Octombrie 1899—26 Iunie 1900), activitatea lui e de prea scurtă durată pentru a fi putut lăsa semne mai adânci. Desprind însă din ea două momente: Discursul său rostit la depunerea jurământului său, pentru intrarea în această demnitate și concluziile puse de el ca procuror general în ședința Secțiunilor Unite din 16 Noembrie 1900, în procesul Sfintei Mănăstiri Cernica cu moștenitorii de sânge ai protosinghelului Antonie Cornățeanu, în care s'au pus bazele jurisprudenței asupra succesiunilor monacale.

Discursul său la instalarea sa ca procuror general al instanței supreme, este un model de elevațiune a gândirii și de modestie personală. Îl citesc după procesul verbal al ședinței solemne din 27 Septembrie 1899, cum și răspunsul primului președinte Grigore Lahovari.

Domnule Președinte, Domnilor Consilieri,

„Astăzi mai mult decât ori și când m'am convins cât de grea este misiunea ce-mi impune legea și cât de slabe sunt puterile mele. Astăzi când am pășit acest prag mi-am dat seama pentru prima oară în viața mea cât de adevărate și profunde sunt cuvintele celui filozof din antichitate care a zis că: ceea ce știu este că nu știu nimica”.

În adevăr cu cât omul învață și adâncește o știință mai cu seamă spinoasă ca aceea a dreptului în care nimic nu este sigur în care totul este supus îndoelii, discuțiunii, dificultății și controversei, cu atât el vede și se convinge că a ajuns la sfârșietul carierei, și câte odată la sfârșitul vieții sale fără a fi dobândit de multe ori decât o slabă experiență. Atât de vastă este știința!

Ori câtă bunăvoință a-și avea, ori câtă esteneală mi-aș da, cu greu a-și putea înlocui pe atâția predecesori distinși, pe atâția jurisconsulți de valoare care cu începere dela P. Viorceanu și mai înainte chiar au ilustrat funcțiunile Ministerului Public și alături de d-voastră au contribuit la progresul imens ce necontestat au desăvârșit în acești ultimi 30 de ani jurisprudența română.

A-ți atins într'adevăr d-lor în acest ultim pătrar al secolului, aproape toate chestiunile cele mai mari, cele mai vitale, care se pot înfățișa, și deciziile d-voastră au servit în mare parte de normă și de călăuză proiectului de modificare al codului de pr. civ.; ele vor servi de bunăseamă la o reformă și mai mare, și mai așteptată aceea a întregii nostre legislațiuni civile care astăzi se impune.

Deciziile Curții supreme, a zis Procurorul General Dupin, trebuie să fie aproape ca o lege pentru instanțele inferiare și cum ar putea fi altfel Domnilor, atunci când vedem că cele mai însemnate din ele sunt lucrate, atât în privința soluțiilor, cât și a motivelor, date cu o îngrijire, care de multe ori nu mai egalează dar întrece pe aceea a hotărârilor streine. Și aceasta nu o spun numai eu Domnilor, ci o spune regretatul Profesor Beudant, care într-o notă din *Dalloz*, publicată încă din 1893 (D. P. 1893, 2, p. 4., nota) reproducând una din deciziunile d-voastre date în materie de legate în afacerea celebră Oteteleșanu-Calinderu, nu numai că o aprobă, dar o

recomandă călduros magistraților francezi și ca formă și ca fond. Cine din d-voastră d-lor, n'a simțit inima sa tresărind de bucurie când a văzut că străinii, acei competenți, se ocupă de ceea ce se petrece în lumea noastră juridică și în special de lucrările d-voastre.

Ridicând ochii din întâmplare spre frontispiciul acestei săli mărețe și impunătoare văd înscris cuvântul „lege” căruia, sânt câteva momente, am jurat credință.

Și eu adevărat d-lor, aici este templul și sanctuarul suprem al justiției, aici unde patima nu pătrunde, se dă fiecarei ceea ce este al său; aici se denunță ilegalitățile și aprecierile greșite de drept ale judecătorilor fondului; aici cel obișnuit vine adeseori cu lacrimile în ochi cere și dobândește întotdeauna dreptatea; aici în fine, aici cari se îndeletnicesc cu știința dreptului, trebuie să fie mândrii de a depune obolul lor modest de a conlucra în limitele stabelor lor puteri la opera măreață de progres pe care o desăvârșesc cei mai înalți demnitari ai Statului și cei mai întâi juriconsulți pe cari îi are Țara.

La acest discurs d-l președinte Gr. Lahovari a răspuns prin următoarele cuvinte: Domnule Procuror General,

„Sunt expresiunea întregii Curți când vă voi spune că suntem fericiți a vedea în mijlocul nostru un jurist atât de savant. Operile d-voastră nu denotă un bărbat de mijloc slab cum ziceți cu atâta modestie de d-voastră.”

Concluziunile sale în procesul Sfintei Mănăstiri Cernica cu moștenitorii de sânge a monahului Cornățeanu, în care el a susținut că dreptul canonic care devoluă Mănăstirilor succesiunile călugărilor defuncți, a fost abolit de codul civil dela 1865, au fost admise de Inalta Curte în ședința Secțiunilor Unite din 16 Noiembrie 1900 (decizia no. 11), împotriva tezei adverse susținută cu strălucire de Costică Dissescu, avocatul mănăstirii. Și — detaliu interesant — Alexandresco ne spune în opera sa (expl. dr. civ. vol. III partea II-a p. 47), că a fost rugat de Curtea supremă să redacteze el însuși deciziunea, deși, după lege, această atribuțiune nu e compatibilă cu funcțiunea de procuror general. Însă atât de strălucite au fost concluziunile procurorului general, încât Curtea, pentru a nu pierde nimic din frumusețea lor, a trecut peste lege și l'a rugat chiar pe el să le treacă în scris în corpul deciziunei.

Supremul omagiu înalță pe acel ce l'a primit în așa măsură, încât preferă să nu mai adaog nimic.

Termin felicitând, în numele Ministerului de justiție și al Inaltei Curți de Casație și Justiție, asociațiunea „Cercul leșenilor” și revista *Curierul Judiciar*, pentru pioasa idee de a comemora pe marile dispărut și făcând urarea ca, pentru binele patriei noastre, acest cult al gloriilor curate ale neamului să nu piară nici odată.

Discursul D-lui GR. L. TRANCU-IAȘI din partea Cercului leșenilor

Doamnelor și Domnilor,

Rembrandt, subtilul poet al culoarei, când rămâne despuțat și de casa lui și de mobilele lui și de scumpa lui biblie, gravează un om gol care zace la pământ. Deasupra omului însă nu uită să puie un „fenix” care se înalță.

E triumful „geniului” care în ciuda greutăților materiale învinge veacurile.

În aceste ceasuri de depresiune, când ne preocupăm mai mult de nevoi materiale, uitarea se așterne asupra memoriei celor ce au făurit temeliele neamului, întreținând în ciuda vremii flacăra sfântă a geniului creiator.

Pentru a reacționa împotriva acestei porniri, „Cercul leșenilor” își propune să comemoreze câțiva din cei ce au făcut fala lașului, punând sufletul lor la temelia așezământului de cultură a neamului românesc.

Începem cu Dimitrie Alexandresco.

Cele 4 volume ale principiilor formând 7000 pagini manuscris, 15 volume ale Explicațiunei teoretice și practice ale dreptului civil român, volumul „Le Droit ancien et moderne de la Roumanie”, 2 volume, „Manual de drept civil român comparat”, „Anteproiectul codului civil român” și cele aproape zece mii de articole din revistele de drept din țară și străinătate au făcut ca profesorul Dimitrie Alexandresco să fie considerat ca unul din giganții științei dreptului românesc.

„Istoria Românilor” de A. D. Xenopol și „Explicarea dreptului civil român” de Alexandresco, vor trăi atâta timp cât va trăi și țara noastră. Și profesorul meu scria chiar în lunie 1917:

„Nu, România nu moare, nu poate muri!”.

În timpul dezastrului armatei noastre, neodihnit și neînfricat de forță, lucra pentru Drept! *Se mână pe furtună!*

În prefața „Principiilor” el afirma nădejdea în armată care lupta la Mărășești, în aliați și în viitor, adăugând:

„Ași dori să trăesc spre a vedea sfârșitul acestei catastrofe. Țara aceasta a trecut prin multe focuri, prin multe invazii, prin multe vijelii și împilări și totuși n'a pierit!”

Am scăpat de urgia fanariotă și de multe alte nenorociri, vom scăpa și de sub călcâiul teutonilor.”

Am scăpat, iubite profesor, pentru ca să ne apese astăzi călcâiul altor greutăți. Vom scăpa și de ele. Prin pana ta ai transmis generațiilor care vin aceea comoară dătătoare de puteri a legiurilor vechi românești și a Dreptului Român al cărui rost este prezis de Virgil (1).

„Tu, nu uita Romane, că străjuești pământul,
Aceasta o să fie măreața Romei artă,
Impune legea păcii cu forța și cuvântul,
Pe cei trufași înfruntă-i, pe cei supuși îi iartă!”

(Traducere de T. A. Naum).

Cine a citit paginile consacrate celor obișnuiți și celor umiliți, cine l'a ascultat în Senat vorbind de suferințele celor pe care viața i-a nedreptățit, cine l'a văzut plângând la cursuri atunci când vorbea de situațiunea copiilor naturali, a copiilor nimănui, și-a dat seama de sufletul său fără de ură de rasă, de clasă, de naționalitate și de sex.

Aceste principii le propovăduia și în cărți și la cursuri. Și dela catedră și de pe tribuna parlamentului. Noi, care am învățat la școala lui, i-am dus

1) Tu regere imperio, Romane memento.

mai departe învățăturile. Dreptatea împărțită de colegii noștri magistrați și directivele celor ce s'au aruncat în vâltoarea vieții politice, poartă pecetea acestor sfinte taine.

Ce fericit era Dimitrie Alexandresco când la Senat a fost raportorul legii „cerșetoriei și vagabondajului” propusă de Ministrul, fostul lui elev.

Geamul căsuței din strada Muzelor s'a întunecat de aproape un deceniu. Pe fereastra ei nu se mai zărește în noianul de hrisoave și documente, fruntea albă care se aseamănă cu frontispiciul unei cărți sfinte deschise și a cărei brăzdări te făceau să te gândești la liniile dintr-o pravilă. De acum înainte bătrânul nu se mai apleacă din zori și până în noapte târziu, deasupra manuscriselor carea aveau să ridice mărețul monument al dreptului civil.

La sfârșitul celui de al XI-lea volum al comentariilor sale, Dim. Alexandresco avea dreptul să reproducă sfârșitul pravilei lui Vasile Lupu: „Laudă lui Dumnezeu Creatorul care după început a dat și sfârșit”!

De sfârșitul vieții pământești se poate vorbi.

Viața lui cealaltă a trecut porțile Eternității.

Profesorul nostru nu părăsește lumea așa cum o părăsea Michel Angelo, cu durerea înfrângerei pentru că nu a putut să isprăvească nici una din operele sale capitale. Profesorului nostru trebuie să-i cântăm imnul „Eroilor” pentru că el a părăsit lumea nu ca un învins, ci ca un învingător. Opera sa o dovedește!

Și imnurile eroilor nu se cântă în ritm de jale și de tânguire.

Imnurile pentru eroi ca Dim. Alexandresco, sunt imnuri de triumf, imnuri de chemare pentru generațiile care vin.

Pătrundeți-vă de sufletul lui, de învățăturile lui și duceți mai departe opera de dragoste, de dreptate și de umanitate, a cărei temelie a pus-o învățatul dela Iași.

Mulțumind tuturor acelor, în primul loc d-lui Ministru de justiție, d-lui prim președinte al Curții de Casație, d-lui procuror general al Curții de Casație, care cu atât talent, cu atâta măiestrie și cu atâta suflet, a comemorat pe Dimitrie Alexandresco, astăzi, când i-am dat o carte, i-am spus drept semn de admirație pentru talentul său și pentru sufletul său, — cât de mare trebuie să fie sufletul său, dacă-i întrece inteligența.

Să-mi dați voie, ca exprimând toate aceste mulțumiri, să adaog ceva din paginile lui de manuscris pe cari Alexandresco a scris la 1 August 1922, orele unu, două sau poate trei de noapte. Dimitrie Alexandresco scria manuscrisele sale, ele vor trece la bibliotecă Ateneului Român. El nu făcea ca alții de astăzi, cari au la îndemână mașinile de scris și lucrează mai mult dactilografa decât lucrează ei înșiși. Alexandresco spunea:

— „Am gata pentru *Pandecte*, pe care le iubesc (trăiască acel care le-a înființat, pentru ca să le continue încă mult timp!) peste o sută de note.

Dacă întâmplarea ar face ca să mor astăzi sau mâine (lucrul ține la fir de păr și spânzură la ureche), numele meu (de altfel un nume pocit și

comun), va mai fi pomenit prin sălele pașilor pierduți ale tribunalelor, încă un scurt timp, până când vor apare notele mele postume. Pe urmă însă, totul va reintra în liniște și în tăcere, ca și cum n'ași mai fi fost; nu-mi fac nici o iluzie”.

Così va il mondo!

Sinistră dispariție a unui om!

Was bin ich jetzt, was war ich nun

Was ist zu wollen, was zu thun?

(Goethe)

Iași, 1 August 1922.

(rupt) de noapte

ss D. ALEXANDRESCO

Discursul D-lui ION GR. PERIETEANU

Directorul revistei „Curierul Judiciar”

Doamnelor și Domnilor,

Sunt aleși cari știu să viețuiască tăcuți în tainele muncii, cari își îndeplinesc menirea dăruind societății din care fac parte un prețios tezaur de artă sau de știință, fără să ceară și să obție în schimb, dela semenii lor, tot ce iace li se datorește. Adevărați termiți ai intelectualității, ei își înfaptuiesc opera lor constructivă, aproape neobservați, fără zgomot, fără alaiuri și fără vanitoasă frământare. Și chiar atunci, când es din umbra existenței lor modeste pentru a urca scara erarhiilor sociale, ei alunecă parcă pe treptele ei, fără să li se audă pașii.

Când moartea îi smulge din mijlocul nostru, înregistrăm adesea durerosul eveniment ca pe un fapt divers, asupra căruia aruncăm grabnic zăbranicul uitării.

Și totuși, în ciuda indiferenței noastre, chipul lor, ca o fatidică obsesie, și ca o remușcare, se impune atențiunei noastre într'un nimb a cărui strălucire sporește neîncetat în perspectiva crescândă a timpului.

Din categoria acestor fapte de elită, ce găsesc complectă satisfacție în conștiința datoriei împlinite, a făcut parte marele cărturar al dreptului românesc, Dimitrie Alexandresco.

Adevărat este că emeritul jurisconsult a ilustrat catedra de drept civil a Facultății juridice din Iași; că a ocupat fotoliul de consilier al Inaltei Curți de casație și pe acela de procuror general al acelei supreme instanțe. Exact este, deopotrivă, că a avut direcția a două importante organe de publicistică judiciară: *Curierul Judiciar* și *Tribuna Juridică*, ale căror coloane le-a îmbogățit cu strălucite adnotații, ce constituiesc, neîgăduit, modele de critică judiciară și nesecate izvoare de învățăminte pentru interpreți.

Dar, cu câtă discreție și cu câtă modestie și-a desfășurat uriașul, largă și rodnică-i activitate!

Făcând mereu naveta între Iașul în care locuia, exercita profesoratul și lucra la monumentală-i operă „Dreptul Civil Român Comparat”, si Bucureștiul, unde-l chema magistratura, nevoile editoriale și revistele juridice pe cari le-a condus, Dimitrie Alexandresco, realiza o adevărată operă de

termi juridic, împrejurul căreia a putut să se formeze o mută și restrânsă grupare de admiratori, dar nici odată n'a roit entuziasmul oficialității, pe care n'a căutat nici să-l provoace, nici să-l excite, prin intervenții directe sau ocolite.

De aceia zădarnică i-a fost lăuntrica aspirație de a se vedea printre nemuritorii Academiei Române. Porțile înaltei instituții culturale i-au rămas închise, spre marea lui mâhnire.

Dealtminte, ca foarte mulți învățați cu psihologie similară, a avut naivitatea să creadă că simplul fapt de a ridica în preajmă-i o prodigioasă operă, este suficient ca să-l puie în văzul contemporanilor și să atragă asupra-i, întreagă, bnevoitoarea lor atențiune.

Nu s'a gândit o clipă, că, uneori, prin efectul magic al invidiei și nepăsării, vraful de tomuri și de file, acumulate de un autor, dacă nu sunt zilnic și cu îndrăzneală fluturate, se transformă într'o piatră tumulară, sub care personalitatea lui dispare, spre a fi scoasă la iveală mai târziu, de posteritate.

Și, datorită acestei erori, a trăit ghemuit, sub maldăru-i de imprimări și de manuscrise, neapreciat pe cât se cuvenea și deci neîncununat, la vreme, cu meritații lauri.

Iar atunci, când vestea morții sale a îndoliat știința juridică română, durerea trecătoare, a fost și ea incapabilă să îmboldească recunoștința, pentru a o determina, să-i așeze bronzul la loc de frunte, în Palatul de Justiție din București.

O ingratitudine, perpetuată și generală, devenită intolerabilă prin zilnica folosire a operilor lui în debaterile judiciare din Capitala Țării.

„Cercul Ieșenilor”, de curând înființat, în frunte cu inimosul lui președinte, d-l Trancu-Iași, cercetându-și panteonul, nu se putea să nu observe marea nedreptate sub care tânjea umbra unuia din cei mai valoroși fii ai fericitului oraș, deasupra căruia strălucește, ca o mistică cunună, pleiada atâtor bărbați de seamă ai acestui neam.

Și astfel a pornit deacolo ideia de comemorare a lui Dimitrie Alexandresco. *Curierul Judiciar*, pe care marele jurisconsult și profesor l-a îndrumat și cinstit ani dearândul, a împărtășit-o cu toată căldura.

Dator sunt însă, în calitate de director al acestei reviste, să-mi mărturisesc, dela înălțimea acestei tribune, vina pe care o am de a nu fi luat eu cel dintâiu și mai demult această pioasă inițiativă.

Am păcătuit față de memoria aceluia de care m'a legat o respectuoasă dragoste, pe care atâta l-am admirat și îl admir încă în opera lui, și căruia îi port o neîfărmurită recunoștință, pentru bunăvoința cu care mi-a încurajat debuturile în publicistica judiciară și pentru prietenia cu care m'a onorat mai târziu.

Și nu pot găsi împăcare în conștiința mea decât în această publică recunoaștere a greșelii mele.

Dar în ce cuvinte se poate evoca și proslăvi amintirea aceluia care, prin exegeza codului nostru civil a isbutit să înfăptuiască cea mai vastă și complexă lucrare din literatura juridică a României. la o epocă în care această literatură era aproape inexistentă?

Nici o exagerare în afirmația că el este intemeietorul doctrinei juridice românești.

Inzestrat cu o extraordinară putere de muncă, cu o formidabilă memorie, erudit în toată puterea cuvântului, Dimitrie Alexandresco timp de 4 decenii, compulsând o bibliotecă complicată, făcând incursii adânci în domeniul vehiului drept românesc, a isbutit, cu sipiritul lui de sinteză și cu profundele-i cunoștințe juridice, să desăvârșească singur, într'un mediu științific stagnant și neevoluat încă, o operă care ar fi reclamat cea mai încordată și amplă colaborare.

Și această operă a fost sporită, pe de o parte, prin notele apărute în mai toate revistele noastre juridice, adevărate monografii, cari, adunate la un loc, pot să ocupe ele singure mai multe volume; pe de altă parte, printr'un ante-proiect de cod civil, pe care a reușit să-l elaboreze fără concursul nimănui.

Dimitrie Alexandresco, a cărui figură o deslușim mai bine pe fondul obscur al neființei, ne apare așa dar ca un promotor și îndrumător, de proporții impresionante, al științei noastre juridice.

Opera lui e atât de trainică, și de importantă, în cât va sluji comentatorilor, chiar atunci când codul nostru civil, prin unificare, va suferi fundamentale prefaceri.

Pentru aceasta, îi aducem astăzi, aici, tot primulul admirațiunii și recunoștinței noastre.

Discursul D-lui Avocat G. PETROVICI din partea Baroului de Ilfov

Doamnelor și Domnilor,

Primul barou al țării își face o sfântă datorie de a participa la opera asociației ieșenilor de comemorare a lui Dimitrie Alexandresco și mă grăbesc să adaug că baroul de Ilfov nu a așteptat această frumoasă sărbătorire a operei celui mai mare jurisconsult pe care l'am avut, pentru a-și exprima față de el recunoștința sa.

Nu domnilor, e câțva timp de când baroul de Ilfov a hotărât să păstreze în bronz și la locul de onoare figura acestui mare creator în știința juridică a dreptului românesc. Sperăm că în curând vom avea fericirea să inaugurăm bustul său și din nou să facem apel la toți aceia cari l'au admirat, care se servesc de opera lui, la toți acei care văd în opera lui o operă mare, de mare însemnătate românească, să participe la solemnitatea inaugurării bustului său în palatul de justiție.

Doamnelor și Domnilor, este necontestat că Dimitrie Alexandresco a realizat opera monumentală pe care o sărbătorim astăzi, grație multiplelor sale însușiri firești. Dumnezeu îl înzestraseră și cu o memorie prodigioasă, Dumnezeu îi dădă o mare putere de muncă; avusese fericirea să facă studiile și de liceu și universitare în capitala Franței și în mediul dela 1850, să-și înzestreze prin urmare aceste însușiri firești cu cele mai largi și mai frumoase cunoștințe, să trăiască în acest mediu mare, în epoca romantismului francez. În epo-

ca când el și-a făcut studiile la Paris și ca un mare muncitor și ca un iubitor al științei dreptului, a cules din știința franceză tot ceia ce este bun și ca spirit și ca aprofundime de cugetare și a venit la Iași pentru ca să muncească și să dăruiască țării românești opera lui monumentală.

Dar împrejurările au mai făcut ca Alexandresco la Iași să trăiască într'un mediu cu deosebire altul decât era mediul în restul țării românești la acea epocă. Domnilor, în Iași la epoca începuturilor lui, s'a creat acea operă de trezire a românismului, s'a creat acea operă literară de punere în valoare a cugetării românești, s'au creat toate acele opere care vor rămâne în istoria literaturii, în istoria civilizației românești. Se găsea prin urmare în cercul unor oameni mari, se găsea în cercul unor oameni care au creat renașterea românească și atunci a căutat și el să muncească la fel cu ceilalți, să contribuie pe un tărâm deosebit la ceea ce s'ar putea realiza în țara noastră, pentru ca să se spună că am moștenit dela strămoșii noștri între alte virtuți și acea virtute care este știința dreptului. În mediul acesta și de juriști și de literați și de mari istorici și de mari români, de adevărați patrioți, își începe el activitatea.

Cercul amicilor ieșeni are de realizat o operă mare și pioasă. Cercul amicilor ieșeni o începe astăzi prin comemorarea lui Alexandresco, prin preamărirea operei lui. Cercul acesta are însă de realizat multe alte comemorări pentru că Iașii au dat țării românești, mulți, foarte mulți oameni mari.

Domnilor, prima școală românească pentru știința dreptului s'a creat acum șase secole în Moldova — mă refer la școala lui Alexandru cel Bun — prima pravilă românească s'a scris nu în limba noastră, dar s'a tipărit în țara noastră și pentru nevoile poporului nostru, tot în Iași, acum patru secole.

Primii profesori de drept civil și de drept în genere ne-au venit dela Iași și îmi voi face o datorie pioasă cu ocazia acestei comemorări, să citez numele tuturor acestor mari juriști și mari români care au trăit în capitala fostei Moldove. Domnilor, Maiorescu, Carp, Pogor, Nicolae Ionescu, Mărzescu, Cornea, Burghilea, Negruzzi, Kogălniceanu, Botez, Șendrea, iată atâtea nume însemnate în știința juridică, iată atâtea personalități care au contribuit la crearea literaturii juridice românești și mai ales — și aceasta este mai însemnat — la întemeierea studiului juridic în țara românească. Dela Iași au plecat la București: peste tot au răspândit cu dragostea lor profundă de românism, dragostea pentru știință și pentru crearea științei dreptului în țara românească.

Iată îndatorirea mare și profundă pe care o aveți și desigur că baroul românesc și toată lumea juridică românească va fi alături de Dv., pentru ca să participe și să facă toți, această comemorare necesară pentru binele neamului nostru de român.

Doamnelor și Domnilor, ce ași putea adăoga eu pentru ca să vă pot descrie mai bine decât a descris onoratul Domn Procuror General și prea iubitul coleg d-l Trancu-Iași, viața și personalitatea

lui Dimitrie Alexandresco. Desigur la aceste frumoase cuvinte de comemorare a acestui mare cărturar al neamului românesc, eu n'ași putea adăuga nimic, totuși mă simt dator să spun un lucru: oricâte transformări va suferi dreptul pozitiv în țara noastră, oricât s'ar modifica codul civil, la o parte din lucrările de modificare a participat și Alexandresco. Opera lui va rămâne vecinic vie și necesară poporului juridic românesc, aceluia care se ocupă de știința juridică. De ce Domnilor? Pentru că nimeni altul n'a reușit într-o lucrare de specialitate de drept civil, să adune atâtea comori de cugetare românească, nimeni altul n'a reușit să interpreteze atât de bine cum a interpretat el, hrisoavele vechiului drept românesc, nimeni altul nu a știut să ne dea atâtea elemente de surse, pentru a putea studia și aprofunda studiile vechiului drept civil românesc ca el, și zic, oricâte transformări ar suferi dreptul civil românesc, nimeni nu se va putea instrui în sensul adevărat al cuvântului în materie de drept civil, fără să-l cunoască pe Alexandresco. Sub acest raport și sub acest aspect, Alexandresco este și va rămâne nemuritor în știința juridică românească.

Domnii mei, comemorându-l pe el, comemorăm o operă românească, comemorăm cea mai frumoasă operă juridică și această comemorare nu se va termina în această ședință; ori de câte ori știința juridică românească va avea de sărbătorit vreun eveniment în legătură cu această știință, de atâtea ori se va pomeni numele lui Alexandresco. De aceea noi din baroul de Ilfov, barou în care deși el nu a fost înscris, căci figura înscris ca avocat în baroul de Iași, dar în mijlocul căruia el a venit de multe ori ca avocat, își va face o datorie pioasă de a-l sărbători ori de câte ori va avea ocazia, ca cel mai mare jurist al țării românești.

Discursul D-lui Profesor ISTRATE N. MICESCU

Doamnelor și Domnilor,

Deși surprins de însărcinarea tardivă pe care facultatea noastră de Drept mi-a dat-o, să o prezint, am ținut totuși să profit de această ocaziune, pentru a exprima prinosul meu de recunoștință memoriei aceluia, căruia îi datorez atât de mult ca profesor și coleg.

Pentru a evoca figura marelui dispărut, care planează asupra vastei sale opere, voi încerca să prezint câteva din amintirile culese, în clipele de intimitate spirituală, pe care dărnicia lui mi le-a acordat. A zice că Dimitrie Alexandresco a fost un apostol al Dreptului, este a prezenta numai unul din aspectele personalității lui. Acei care au avut cinstea și norocul de a trăi în apropierea sufletească a acestui mare jurisconsult, au rămas cu amintirea aceluia farmec permanent, care se revărsa, în fiecare clipă a preocupărilor lui severe, din sufletul lui surzător.

L'am cunoscut în pragul carierei mele universitare, dorind a-i cere sfaturi. Mi-a dat întâlnire...

la restaurant. Conversația a început din partea mea cu acea teamă, inspirată de respectul operii al cărui ecou ajunsese până la Paris, pe când eram student. Imediat însă, atmosfera de timiditate reverențioasă s'a risipit. Distanța, impusă de admirație, s'a evaporat sub farmecul prezenței lui, prin acea jovialitate cordială, marcă autentică a geniului lui creator. Surpriza mea a fost uluitoare: savantul era un boem și eruditul un nomad.

La începutul îndoitei mele cariere de profesor și avocat, doi oameni m'au uimit prin dărnicia spirituală a personalității lor. În toate colțurile țării, unde apăreau, unul risipea talentul și altul știința. Acelaș neastâmpăr spiritual și aceiași fire rableziană îi predestina să se întâlnească și să rămână prieteni: unul era Dimitrie Alexandresco, și altul Titu Frumușanu. Unul pleca din munții Gorjului și pleda pentru oricine îl chema și oriunde, cu acel talent de nimeni egalat și de nimeni imitat, care orchestră toată gama sufletului omenesc dela gravitatea dramei până la farmecul ironiei. Călătoria părăsea liniștea bibliotecii lui din Iași cu o ușurință uimitoare pentru o simplă scrisoare care îl chema în Oltenia. Și când mă gândesc, că biblioteca lui, dobândită de baroul de Dolj din inițiativa inimosului Decan D. Stoenescu, ca un omăgiu pentru ceiace Alexandresco a dat Olteniei ca avocat, mă întreb dacă trebuie să regret pentru Universitatea noastră că a scăpat ocazia de a lua în păstrarea ei acest prețios tezaur, sau să admir opera destinului, care a voit ca în această peregrinație a cărților, văduvite prin moartea savantului să dăinuiască ceva din spiritul lui nomad, să se izbăvească cu pietate acea dorință generoasă a jurisconsultului de a duce lumina dreptății până în cele mai depărtate și mai modeste lăcașuri ale Dreptului. Căci, dacă Alexandresco, a fost pentru Universitate un apostol, a fost pentru justiție un pelerin.

Ceiace admir mai mult în opera lui vastă de captarea și drenarea izvoarelor istorice ale Dreptului român, de analiza și exegeza textelor codului civil, în afară de partea constructivă și dogmatică, care își așteaptă continuatorul pentru o lucrare de principii cristalizate în sinteză, e adnotația hotărârilor date de toate instanțele, până la cele mai obscure judecătoria de pace. Dintre toate adnotările cunoscute, nici unele nu sunt mai vii ca ale lui. În ele întâlnești întreagă, personalitatea lui bogată, care strălucește în deosebi în adnotarea cărților de judecată. Din expunerea imperfectă a faptelor, nefiltrate prin pledoarii îngrijite, el singur știa să deslușească cristalul de Drept, cum din bezna minelor de cărbuni se extrage diamantul.

Adnotațiunile lui jurisprudențiale, integrate la tratatul său de Drept civil, face pe Alexandresco să rămână pentru generația viitoare, profesorul oricui se încumetă să cerceteze o problemă de drept pentru a o preda, pleda or judeca, după cum, alături de cel ce răstoarnă brazda, va plana pe veci în agricultură, umbra și geniul celui care a inventat plugul.

Trebuind să-l cinstesc azi ca profesor, în numele

Facultății de Drept din București, care m'a trimis în mijlocul Dvs. ca reprezentant al ei, voi încheia cuvântarea mea, chemând în ajutor o ultimă amin-tire.

Pe timpuri, promisem dela Dimitrie Alexandresco însărcinarea de a trece, cu ocazia unui voiaj la Paris, pe la librarul său, care era și al meu, pentru a-l ruga ca celedouă lăzi cu cărți, care așteptau să-i fie expediate, să mai întârzie până la procurarea fondurilor necesare achitării lor. M'am executat. În anul în care a murit, după ce politica zădărnicea planul Facultății de Drept din Iași, de a-și alege în persoana mea pe continuatorul cursului de drept civil al lui Dimitrie Alexandresco, la catedra rămasă vacantă prin moartea lui, am avut durerea să-i văd la baroul de Dolj, despachetându-i-se cărțile din biblioteca lui în chiar clipa sosirii lor.

Între lăzile cu cărți, ce așteptau să plece din Paris spre Iași, în timpul vieții lui, și între lăzile cu cărți plecate din Iași spre Craiova după moartea lui, mi se încadrează în acest moment și viața și figura lui măreață.

Parcă-i văd acea fizionomie viguroasă, care în stare de repaus părea predestinată a fi eternizată în bronz, și îmi revine în inimă și în gând toată puterea lui de viață, care revarsă peste gravitatea cugetării seninătatea veseliei, și îmi reapare figura lui radiatoare de simpatie, cum se anima la focul lăuntric al discuției, printr'o licărire indefinibilă a privirei, care se inflăcăra înainte ca ideea să sosească, ca și cum m-ar fi prevestit frumusețea ei printr'un surâs!

Acest semănător de idei, acest „causeur” fără pereche, era în fiecare moment al vieții lui un profesor. Încheind, nu pot să fac mai mult și mai bine, decât evocând cum am făcut-o această figură care reprezintă toată claritatea geniului francez în gândire și toate simțirea românească în expunere, și admirând sinteza supremă pe care a știut să o realizeze între aceste două forțe, făcând ca o știință care este internațională prin menirea ei, să devină națională prin puterea de simțire a marelui patriot, care a fost Dimitrie Alexandresco. În domeniul dreptului, scormonind comorile trecutului, a izbutit cu puterea temperamentului lui extraordinar și a dragostei lui nețărmurite pentru știință, ca o parte din acest trecut să reînvie și ceiace a rămas din cenușa lui să pară caldă încă, scormonită de mâna lui.

Astfel, peste trama textelor române și peste resturile civilizației bizantine, care a fost primul nostru izvor de lumină, să așterne în țesut bogat, adevărurile abstracte ale științei presărate de cele mai frumoase versuri ale poeziei clasice franceze de cele mai pitorești expresiuni ale graiului strămoșesc. Acest amestec bizar de adevăr și poezie apare în opera lui ca defilând într'o frescă gigantică dela înțelepciunea trecutului până la simțirea prezentului, dominată de umbra lui surzătoare.

Personalitatea lui era o comoară pentru cine o apropia, după cum comoară va rămâne toată știința de el acumulată pentru cine o va cerceta. În această operă cei care l-au cunoscut îl regăesc.

iar cei care n'au avut norocul să-l cunoască, îl vor afla.

Ce taină ascunsă l'a îndemnat să scrie? Ne-o spune un suflet de poet, ca al lui, în versurile Contesei de Noailles, ce i-ar putea fi atribuite, cu o mică interpelație:

„J'ecris pour que le jour où je ne serai plus“
„On sache combien le droit et la justice m'ont plus.“

Discursul D-lui Prof. DRĂGĂNESCU din partea Universității din Cernăuți

Doamnelor și Domnilor,

Țin în primul rând să mulțumesc comitetului de inițiativă care s'a gândit la cel mai mare profesor de drept și la cel mai mare jurisconsult al țării românești, pentru ca să înceapă aceste comemorări cu acest mare jurisconsult și acest mare profesor, înainte de alte figuri ilustre ale neamului nostru. Țin deasemenea, să mulțumesc acestui comitet de inițiativă în numele Universității și a studenților, că a evocat una din cele mai mari însușiri a acestui mare dispărut, aceia a bunătății lui și a gândirii lui veșnice la cei sărmani, dăruind în aceste timpuri grele, din această neprețuită colecție, câte 5 exemplare pentru studenții sărmani.

Discursul D-lui Prof. GEORGE STRAT din partea Facultății de Drept din Oradea

Doamnelor și Domnilor,

Alături de celelalte facultăți juridice ale țării, Facultatea de Drept „Regele Carol al II-lea” din Oradea, pe care am onoarea de a o reprezenta aici, cea mai bătrână instituțiune academică cuprinsă între noile hotare ale patriei mărite, a ținut să răspundă la chemarea „Cercului Ieșenilor” pentru a onora în această zi de comemorare, viața și opera magnifică a jurisconsultului și profesorului Dimitrie Alexandresco.

Magistratura, barourile, facultățile juridice ale țării, într'un cuvânt, întreaga lume a tuturor celor ce și-au închinat viața studiului și practicei dreptului, datoresc profunda lor recunoștință inițiativei „Cercului Ieșenilor” care nu lasă ca cenușa uitării și zgura ingratitudinii să acopere fapta pilduitoare și numele glorios al unuia din cei mai mari juriști pe care i-a dat neamul nostru.

Puterile creatoare ale unei națiuni, avântul generos spre lămurirea și cucerirea adevărului științific, sunt în directă legătură cu acel cult al amintirii marilor înaintași, cu capacitatea de admirațiune pe care noile generațiuni o mărturisesc adevăratele valori, cari prin munca și osârdia lor, prin vrednicia și idealismul lor, prin talentul și geniul lor se așează în galeria marilor citori, modele nepieritoare de virtute îndărătnică, de efortare laborioasă pe drumurile aspre ale culturii și civilizației.

Astăzi, mai mult decât oricând, poporul românesc are datoria de a cinsti memoria aceluia care, ca Dimitrie Alexandresco, nu au pregetat a cheltui întreaga lor viață în efortarea eroică de a dăruirii științei universale și contribuția specificului nostru național.

Ceiace împiedică într'o măsură nebănuită progresul științific în țara noastră nu este atât absența unor valori recunoscute — a unor creatori fecunzi și îndrăsneți, cât mai ales lipsa de răsunet, lipsa de generoasă înțelegere și bucurie, de care orice muncitor pe terenul intelectualității are nevoie să fie înconurat în munca sa penibilă și dezinteresată, să fie susținut în ceasurile sale de îndoială și incertitudine.

Va fi o mare victorie a spiritului românesc când vom fi reușit să extirpăm din organismul nostru național gelozia și invidia neînțelegătoare care devastează ca un adevărat cancer sufletul atătora dintre contemporanii noștri, împiedicându-i a mărturisi față de marii creatori, față de valorile autohtone, admirația cuvenită spre paguba ireparabilă a științei și progresului.

De aceea comemorarea de astăzi nu trebuie privită numai ca o faptă pioasă a ieșenilor de un ilustru concetățean, ea are o semnificație mai adâncă, ea înseamnă mai ales că sufletul nostru național a atins acea maturitate în care admirația dezinteresată, elanul generos spre tot ce e nobil și excepțional pot sălășlui laolaltă cu respectul pentru marii înfăptuitori, cu recunoștința spontană față de munca, osârdia și osteneala lor.

Fără îndoială nimeni dintre marii ieșeni nu putea fi propus mai bine admirațiunii noastre pioase, amintirii noastre recunoscătoare decât profesorul Dimitrie Alexandresco. Ieșan eu însumi, student al Universității din capitala Moldovei, am avut prilejul și fericirea de a cunoaște omul, de a asculta magistrul, de a mă fi adăpat ca atâția din lungul șir al generațiilor succesive de învățăcei, la izvoarele clare ale învățaturii sale excepționale, nu numai prin întinderea enciclopedică, prin bogata și neobișnuită sa erudiție, dar unică mai ales prin acel larg suflu de umanitate, de exuberanță meridională, de jovialitate robustă și sănătoasă care făcea din D. Alexandresco unul din cele mai remarcabile și mai fermecătoare exemplare ale neamului românesc.

Făptura lui masivă și impozantă de crou home-ric, purta pe ulițele patriarhale ale Iașului, ca și pe sălile Universității, imaginea permanentă a optimismului generos, a cuvântului săgalnic care cucerește și luminează, a unei infinite și dezarmante bunătăți, cari au făcut din el un neuitat dascăl, un incomparabil îndrumător al tinerimii noastre studioase. Viața sa de benedictin al cărții, de neobosit cercetător și comentator al dreptului juridic, de fecund scriitor în toate revistele juridice ale timpului său, nu numai din țară, ci și de peste hotare, jumătatea de secol petrecută la masa sa de lucru, în chilia modestă din strada Muzelor, unde lampa sa ardea până în târziile ceasuri de noapte și de unde se zărește într'o dulce profilare dealurile Cricului și coastele Tătărașilor înfloriți, până departe spre șesul Prutului, e-

roica sa îndărătnicie de a duce până la capăt o operă de proporții monumentale ale „*Explicațiunii teoretice și practice a dreptului civil român*” începută în anul 1886 și sfârșită în ajunul intrării noastre în marele războiu, adică după 30 de ani, constituiesc pentru poporul românesc un titlu de mândrie, iar pentru generațiunile ce se ridică un exemplu de o valoare excepțională.

Meritele nenumărate pe care marele civilist ieșan le-a cucerit în lunga și glorioasă sa carieră de magistrat, de avocat, de profesor și mai ales de autor și comentator de o prodigioasă fecunditate, capătă un relief nebănuit și o semnificație profundă, dacă ținem seama mai ales de mediul juridic, de acum o jumătate de veac în urmă, în care Dimitrie Alexandresco își începea activitatea sa științifică.

Intors în țară în preajma anului 1875, după lungi și strălucite studii în Franța, pe care a iubit-o ca pe o a doua sa patrie, D. Alexandresco sosește la câțiva ani după introducerea noilor coduri străine, într-o vreme de totală sărăcie a literaturii juridice, de incompletă înjghebare a învățământului juridic universitar, de absență completă a unei jurisprudențe naționale.

Într-o vreme în care toate marile instituțiuni ale statului erau la începutul organizării lor, justiția ca și Universitatea au găsit în D. Alexandresco una din acele pietre de temelie, pe care avea să se înalțe mărețul edificiu de mai târziu.

Colaborator neîntrerupt la toate marile reviste de jurisprudență, începând cu *Dreptul* scos de Alexandru Dégré, încă din 1871 și în care se vor întâlni numele celor mai însemnați juriști ai veacului trecut ca Bozianu, Grigore Peucescu, Vasile Missir, G. Danielopol, Iancu Lahovary, C. Nacu ori Eugen Stătescu, pentru a continua cu cea de a doua mare revistă „*Curierul Judiciar*” în fruntea căruia rămâne până la moarte, D. Alexandresco, a răspândit cu dărnicie în paginile celor mai tinere publicațiuni juridice mana științei sale erudite și a iscusinței sale de subtil comentator și dialectician.

Intemeietor al literaturii juridice române, D. Alexandresco a contribuit ca nimeni altul în această ultimă jumătate de veac, să transforme dreptul dintr-o știință abstractă într-o știință vie, să prefacă entitățile juridice în realități sociale.

Cât de mare a fost unitatea vieții sale științifice se poate vedea din acea închinare pe care el o înscrie pe prima pagină a celui dintâi volum al comentariilor *Dreptului civil român*, în memoria, spune el „a marelui și nemuritorului Domnitor Ioan I Cuza Voevod, care a realizat unirea țărilor surori și unificarea legislațiunii”.

Unirea țărilor surori și unificarea legislativă erau pentru D. Alexandresco cele 2 mari idei care împodobiseră viața marelui Voevod. Pentru realizarea lor totală în cadrul măreț al unei Români mărite, își va închina D. Alexandresco cele din urmă clipe ale vieții sale, pregătind acel savant anteproiect de unificare legislativă pentru ca toți românii să trăiască în sfârșit sub aceeași lege națională.

Socotesc că nu ași putea încheia aceste cuvinte

de pioasă comemorare a marelui dascăl ieșean de cât adresând tinerimii noastre studioase îndemnul de a lua viața și opera lui D. Alexandresco drept un model al propriei lor vieți.

Fănat al muncii neîntrerupte, fecund și hotărât, el a realizat prin viața sa de eroică exaltare, una din cele mai emoționante pagini de virtute națională de vitalitate românească. El a înțeles de la început, că nimeni nu are dreptul să sacrifice pentru vremelnice și deșarte satisfacțiuni, cuceririle durabile ale științei, victoriile permanente ale spiritului.

De aceia numele lui D. Alexandresco va înfrunța mândru și neturburat vremurile, pentru că prin viața sa laborioasă, prin bunătatea inimei sale, care n'a cunoscut ura care micșorează și degradează, prin avântul său nepotolit spre știință și dreptate, el va trăi deapururi în sufletul și conștiința națiunii, rămânând pentru generațiunile de viitori cărturari cel mai glorios exemplu de imitație fecundă în toate cele mari, în toate cele bune.

Discursul Domnului Doctor GABRIEL DANIELOPOL

din partea familiei lui Dimitrie Alexandresco

Doamnelor și Domnilor,

Cu profundă evlavie, pentru amintirea ce păstrez maestrului dispărut, profesorul Dimitrie Alexandresco, și cu adâncă recunoștință pentru Domniile-Voastre, care ați luat inițiativa de a cinsti azi, pe juristul, profesorul și magistratul din Iași, mă simt copleșit de căldura cu care evocați trecutul lui glorios și vă mulțumesc în numele familiei și al meu de acest nobil gest de onoare!

Ateneului Român, care nici odată nu pierde prilejul de a da un imbold puternic propășirii și cinstirii culturai românești, cu toată încrederea și drept recunoștință familia mea și eu, donăm spre vecinică cinstire, toate manuscrisele după care D. Alexandresco, și-a tipărit operele de drept civil, și voi depune încă și pe acelea ce se vor mai tipări.

Donațiunea însă este făcută în așa fel încât familia și urmașii își păstrează întreaga proprietate literară și în care scop așteptăm răspunsul Ateneului Român.

În amintirea memoriei lui Dim. Alexandresco și pentru cultul științei dreptului, donăm încă Ateneului Român, câte 10 corpuri complete din opera postumă, *Principiile* (tratatul) de drept civil și câte 10 exemplare din volumele I partea I; VIII, partea I și VIII, partea II din *Comentariile dreptului civil român*.

Pentru viitor ne rezervăm datoria de a donă Ateneului Român și bustul lui Dim. Alexandresco.

Fiindcă lui Dim. Alexandresco i-au fost dragi, dragi de tot studenții, cu osebire cei meritoși, familia pune la dispoziția Comitetului de inițiativă 25 corpuri complete din *Principiile* (tratatul) dreptului civil, pentru a se premia câte 5 studenți meritoși ai facultăților de drept din: Iași, București, Cernăuți, Cluj și Oradea Mare și 10 corpuri

complete din aceeași operă pentru a se înmâna la 10 avocați, stagiați ai baroului de Ilfov, ce s'au distins la conferințele de stagiu, precum și cercurilor studențești.

Iar D-Voastră, Cercul Ieșenilor, care aveți de președinte pe unul din cei mai de elită studenți ai decedatului, care n'ați uitat pe Dim. Alexandresco și pe toți acei cari au făcut și fac fala Moldovei, răsplata sentimentelor alese ați simțit-o puternic azi. Familia vă păstrează o neștearsă recunoștință.

Discursul D-lui Consilier ION BOTEZ din partea Ateneului Român

Onorat Auditoriu,

Din expunerea d-lui Danielopol, ați văzut că monumentală operă de drept a lui Dimitrie Alexandresco, a fost dăruită acestei instituții. Ne facem o deosebită mulțumire, să exprimăm familiei defunctului Dimitrie Alexandresco, mulțumirile noastre pentru acest nobil gest în numele Ateneului Român, a acestei instituții pentru propășirea culturii și artei românești. Declaram, că vom asigura loc de cinste acelei monumentale opere, în marea noastră bibliotecă.

Discursul D-lui Avocat ION S. CODREANU din partea „Curierului Judiciar”

Doamnelor și Domnilor,

Dimitrie Alexandresco a fost un erudit profesor și decan la Facultatea de Drept din Iași; el a fost și un magistrat de elită la Curtea de apel din Iași și în urmă la Inalta Curte de Casație. Timp de peste 25 ani el a fost Director al revistei noastre „Curierul Judiciar” și datorită vastei sale culturi, energiei și puterii sale de muncă, această revistă a putut progresa și a se plasa printre cele dintâi reviste de Drept.

Dimitrie Alexandresco, prin adnotațiile ce făcea în josul hotărârilor ce se publicau în „Curierul Judiciar”, după ce semnală întreaga doctrină și jurisprudență română și streină asupra materiei tratate, dacă soluțiunea dată chestiunilor discutate era conformă și bine motivată, încuraja pe redactorii lor, îi făcea să devină cunoscuți și nu de puține ori a fost cazul când judecătorii de pace de prin creierul munților, capabili și muncitori, uitați de ani pe acolo și de Dumnezeu și de oameni, datorită notelor elogioase ale lui Dimitrie Alexandresco, Miniștrii de justiție de pe vremuri, animați de dorința ca în magistratura dela centre să pătrundă și din acei magistrați fără protecție, dar muncitori și cu pricepere multă în știința Dreptului, erau înaintați și aduși pe la oraș și chiar în Capitală.

Acești magistrați, semnalați de Dimitrie Alexandresco, au putut urca cele mai înalte trepte în eraria judecătorească, onorând instanțele pe unde

au trecut până la Inalta Curte de Casație și Justiție.

Dimitrie Alexandresco, în monumentală sa operă „Comentarii asupra Dreptului Civil Român”, 12 mari volume și unul în limba franceză asupra Dreptului vechiu Românesc, a adus cea mai mare contribuțiune științei Dreptului și cel mai mare serviciu juriștilor: avocați și magistrați, căci și unii și ceilalți când aveau de intentat vreo acțiune sau de judecat vreo chestiune, nu o făceau până ce nu cercetau volumele lui Alexandresco, să vadă ce zice și el în acea chestiune, căci în volumele sale se găseau tratate și soluționate în mod documentat toate chestiunile.

Generațiilor actuale de juriști cât și celor viitoare, le revine datoria să-și amintească veșnic de Dimitrie Alexandresco, care a fost un titan al Științei Dreptului.

Ca fost elev al său și ca unul din cei mai apropiați ai săi, nu pot încheia această mică schițare, fără a nu vă aminti de prelegerile sale dela curs. Era o mare plăcere să-l asculți cum diseca chestiunile și cum, ca să nu obosească auditorul — care era foarte numeros —, din când în când plasa câte o anecdotă hazlie sau fapt întâmplat care te făcea să râzi, fără însă ca să piardă șirul chestiunii ce trata.

În ce privește unificarea legislației, în timpul din urmă, Dimitrie Alexandresco a întocmit un anteproiect de cod civil care, în mare parte, a servit de călăuză noului proiect de cod civil ce s'a elaborat și care va veni — se zice — în curând, în deliberarea Parlamentului.

Dimitrie Alexandresco, va rămâne în veșnica amintire a acelor cari l'au cunoscut, cât și a viitoarelor generații, cari vor avea de consultat cu mult folos operele sale, iar Presa Juridică, la care Dimitrie Alexandresco a colaborat efectiv și în special *Curierul Judiciar*, al cărui Director a fost, îi va păstra cu sfințenie *recunoștința pe care i-o datorează*.

În numele *Curierului Judiciar* mulțumesc cu recunoștință tuturilor persoanelor cari au binevoit să ia parte la această pioasă comemorare.

D. C. Stoicescu, prof. Universitar, a trimis D-lui I. Gr. Perieșteanu, Directorul Revistei noastre, următoarea scrisoare

Stimate Domnule Perieșteanu,

Imprejurările mă fac să lipsesc din București mâine, 29 Octombrie, când se va comemora de către un grup de juriști, pe care-i felicit pentru inițiativa ce au luat-o, marele nostru Dimitrie Alexandresco. Rolul pe care l'a jucat în viața juridică românească, extraordinara sa condițiune, munca sa neobosită, lipsa de pedanterie și disprețul reclamei ce-l caracterizau fac dintr'însul o figură reprezentativă a culturii noastre. Orice țară din lume de altminteri s'ar fi fâlit cu un jurisconsult de talia lui și astfel se explică prestigiul de care se bucura în dincolo de hotare.

Vă exprim deci regretul de a nu putea participa la această înălțătoare serbare și vă rog să primiți asigurarea sentimentelor mele cele mai afectuoase.

C. STOICESCU

Domnului Director al „Curierului Judiciar”

PROECTUL CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ

(Urmare *)

Din împrejurări ce nu atârnă de voința mea, fiind împiedicat de a veni la comemorarea regretatului Dimitrie Alexandresco, vă rog a mă considera ca prezent cu sufletul în mijlocul acelora cari s'au întrunit în ziua de 29 Octombrie pentru a proslăvi memoria marelui dispărut, menit să rămână nemuritor între muritori, și a cărui amintire va fi neștearsă, deapururi, în inimile tuturor acelora cari l'au cunoscut, apreciat și iubit pe acest mare cărturar al neamului, a cărui operă monumentală de drept civil va rămâne nepieritoare, întocmai ca o stâncă de granit, pentru care generațiile viitoare îi vor fi recunoscătoare.

În trecerea lui pe acest pământ, el a lăsat o dâră luminoasă și urme adânci, lucrând fără răgaz, ziua și noaptea, timp de o jumătate de veac pe ogorul arid al științei juridice românești și desfășurând o muncă supra omenească pentru binele oștesc și pentru răspândirea luminei. El nu a avut drept ideal decât munca perseverentă și dragostea de știință. Viata unei asemenea personalități poate servi drept pildă și ca învățământ, mai ales pe aceste vremuri de răsturnare a valorilor și de materialism feroce, când munca serioasă și satornică pare a fi desprețuită, și când defectele trec drept merite, iar meritele apar ca defecte.

De numele lui rămâne legată întreaga mișcare culturală și activitatea juridică desfășurată în ultima jumătate de veac, în arena luptei pentru drept, căci el a atins cele mai înalte culmi ale vieții sociale științifice, ducând departe peste hotarele țării sale faima neamului, a cărui fală și mândrie a fost.

Scrierile sale vor rămâne ca un tezaur scump urmașilor și vor servi încă multă vreme generațiilor viitoare, ca o stea conducătoare pentru deslegarea celor mai importante și delicate chestiuni de drept.

REMUS C. BENIȘACHE,

Consilier la Înalta Curte de Casație

28 Octombrie, 1933.

Telegrame primite

Trancu Iași, Toamnei București

Regret absența, amicale urări, strălucit succes.

Djuvara

Movila Miresei 27/10 1933

* * *

Gabriel Danielopol, Andrei Mureșeanu 1 București

Magistratura ieșeană regretând că împrejurările o împiedică de a fi față, vă roagă prin noi să exprimați contribuția ei de admirațiune și omagiu la sărbătorirea memoriei marelui jurisconsult, ilustrului profesor și neîntrecutului magistrat ce a fost Dimitrie Alexandresco, simbol al luptei fără preget pentru mai multă dreptate în omenire.

Prim-Președintele Curții de Apel, Iași Gorgos.

Procuror General Iași, Coroi.

Iași 28/10 1933

Revizuirea hotărârilor. — Sediul materiei este în art. 441—449 din proiect. Principiile proiectului se găsesc în parte și în art. 288—304 din codul de pr. civ. din Vechiul regat, în § 563—574 din codul de pr. civ. din Ardeal, în § 502—513 din codul de pr. civ. din Bucovina, în § 545 — 566 din codul de procedură civilă germană, în art. 480—504 din codul de pr. civ. franceză, în art. 792—815 din codul de pr. civ. rusă, în art. 315—337 din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva, în art. 561—567 din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud.

Art. 441 p. 2 din proiect dispune că dacă partea, care n'avea exercițiul drepturilor procedurale, n'a luat parte la proces prin reprezentantul său legal, sau dacă în numele unei părți s'a înfățișat fără mandat o terță persoană, este caz de revizuire. Acest punct trebuie complectat potrivit dispozițiilor din art. 291 din codul de pr. civ. al Vechiului regat privitor la lipsa de apărare a statului, județului, comunelor, stabilimentelor publice, incapabililor, sau a apărării lor cu violență. Iar partea privitoare la înfățișarea unui terțiu fără mandat în numele părții, trebuie complectată cu adaosul: dacă procesul s'a judecat fără ca părțile sau instanța să observe această lipsă.

Punctul 3 din acest articol al proiectului prevede că este loc la revizuire și când s'a dat o hotărâre fără ca partea să fi fost legal citată potrivit legii, care nu se putea decât după citarea părții. Acest punct trebuie complectat cu dispoziția: Ca partea să nu fi fost în măsură să facă apel sau recurs, fiindcă dacă partea putea să facă recurs, acest caz este prevăzut în art. 410 punctul 3 din proiect.

Punctul 4 din acest articol al proiectului prevede cazul că este loc la o revizuire, dacă hotărârea nu se poate executa în tot sau în parte. Acest caz fiind prevăzut și în art. 410 punctul 7 din proiect, privitor la recursul în casare, punctul 4 din art. 441 al proiectului trebuie complectat cu dispoziția: dacă partea interesată a pierdut termenul de recurs.

Punctul 5 din acest articol al proiectului prevede că este loc la revizuire dacă prin hotărâre s'a încuvințat mai mult decât s'a cerut, iar partea n'a avut drept să facă apel sau recurs pentru anularea ei. Privitor la lipsa de drept a recursului proiectul trebuie să lămurească mai bine această parte a punctului 5, fiindcă art. 103 al. 3 din constituție declarând recursul de ordin constituțional, legea ordinară nu poate lua părții această cale de atac.

Punctul 6 din acest articol al proiectului prevede cazul revizuirii și dacă după pronunțarea hotărârii s'au descoperit înscrisuri doveditoare, hotărâtoare pentru proces. Acest punct trebuie complectat cu dispoziția prevăzută în art. 290 (punctul 1 din codul de procedură al Vechiului regat): ca aceste să fi fost reținute până atunci sau de către chiar partea în folosul căreia s'a pronunțat.

*) Vezi No. 29—35 din 1933.

judicata, sau printr-o forță majoră. În acest sens sunt: art. 561 din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud și art. 319 punctul 1 din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva.

Rațiunea acestei dispoziții de complectare este de a preciza că nu orice necunoștință a actelor descoperite pot da loc la revizuire, ci numai când partea a fost în imposibilitate de a cunoaște aceste documente în timpul procesului: (Cas. I, decizia 1552, 18 Iunie 1930, *Jurisprudența Generală* 1606 din 1930; Cas. III, decizia 1164, 7 Decembrie 1924. *Jurisprudența Generală* 639 din 1925).

Art. 441 din proiect trebuie complectat cu dispozițiile că este caz de revizuire și când instanța nu s'a pronunțat asupra unui lucru cerut, sau când s'a pronunțat asupra unui lucru necerut, altfel aceste cazuri ar fi rămas fără posibilitate de îndreptare. În acest sens: Art. 288 punctul 2 și 4 din codul de pr. civ. al Vechiului regat, art. 480 punctul 3 din codul de pr. civ. franceză, art. 316 p. 2 și 4 din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva. Pe lângă aceste cazuri, acest articol din proiect trebuie să mai prevadă și punctul 5 din art. 288 din codul de procedură civilă al Vechiului regat, privitor la cazul când obiectul procesului nu se află în ființă.

Art. 443 din proiect prevede că cererea de revizuire se va îndrepta în cazul privitor la revizuirea unei decizii a instanței de casare, la instanța de casare, iar în celelalte cazuri la instanța de fond, care a dat ultima hotărâre asupra fondului. Propunem în cazul contrarietății de hotărâri ca acest articol să prevadă că dacă aceste hotărâri au fost date de două Curți deosebite, de un tribunal și o Curte, ori de două tribunale deosebite, revizuirea se va îndrepta la Curtea de casație, potrivit legii acestei Curți. În acest sens sînt și art. 304 din codul de pr. civ. din Vechiul regat și art. 504 din codul de pr. civ. franceză. Rațiunea acestei complectări este că dacă cererea de revizuire s'ar adresa instanței de fond, care a dat ultima hotărâre asupra fondului, această instanță s'ar face în acest caz, judecătorul propriei sale cauze.

Art. 445 din proiect prevede că cererea de revizuire se va judeca potrivit dispozițiilor prevăzute pentru acțiunea principală. Acest articol trebuie complectat cu dispozițiunile:

Că în caz când legea cere, Ministerul public va pune concluzii. În acest sens: art. 294 din codul de pr. civ. al Vechiului regat.

Că partea protivnică va fi obligată să facă întâmpinare. În acest sens: § 507, 508 din codul de pr. civ. din Bucovina și art. 564 din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud. Proiectul nu obligă pe intimat să facă întâmpinare, noi credem că este nevoie de acest act de procedură pentru a nu da loc la surprinderi față de reclamant.

Că dacă hotărârea de fond atacată prin revizuire a rămas definitivă prin neapelare, hotărârea dată de instanța de revizuire va fi supusă apelului și recursului. Proiectul prevede calea recursului pentru toate hotărârile, cu excepția hotărârilor date de instanța de recurs, care nu mai sunt

susceptibile de nicio cale de atac. Propunerea ce facem o sprijinim pe motivul că afacerea din hotărârea rămasă definitivă prin neapelare n'a trecut prin cele două grade de jurisdicție de fond.

Chestia revizuirii, de care se ocupă proiectul, mai trebuie complectată cu dispozițiunile: că suspendarea termenului prin moartea părții este supus aceleiaș proceduri ca și în apel pentru ca termenul să-și reia cursul — în acest sens art. 487 din codul de pr. civ. franceză; — că este inadmisibilă o nouă cerere de revizuire pe temeiul acelor motive, or, o cerere de revizuire la o revizuire judecată. În acest sens: art. 303 din codul de pr. civ. al Vechiului regat, § 554 din codul de pr. civ. germană, art. 566 din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud, art. 337 din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva.

PROCEDURILE SPECIALE

Mandatul de plată. — Sediul materiei este în art. 450—471 din proiect. Principiile proiectului se găsesc în § 588—606 din codul de pr. civ. din Ardeal, în § 548—575 din codul de pr. civ. din Bucovina, în § 688—705 din codul de pr. civ. germană, în art. 299—313 din proiectul codului de pr. civ. italiană Mortara.

Art. 450 al. 1 din proiect dispune că reclamantul poate cere prin acțiune emiterea unui mandat de plată, dacă obiectul acțiunii este plata unei sume de bani, care nu trece peste 50.000 lei, iar faptele pe care se întemeiază sunt dovedite prin înscris original. Propunem ca acestui aliniat să i se aducă următoarele modificări: obiectul mandatului netrecând de suma de 50.000 lei, proiectul trebuie să prevadă că cererea se va adresa judecătorului de ocol; în acest sens: § 588 din codul de pr. civ. din Ardeal; că de oarece rapiditatea în realizarea unuilor de creanță întărește creditul și înmulțește transacțiunile, proiectul ar trebui să prevadă dreptul creditorului de a cere emiterea mandatului de plată pentru orice sume de bani derivând din înscrisuri. În acest sens: § 548 din codul de pr. civ. din Bucovina și art. 299 din proiectul codului de pr. civ. italiană Mortara. În acest caz cererea se va adresa judecătoriei sau tribunalului după valoarea obiectului ei. Aliniatele 2—4 ale acestui articol vorbind despre conținutul mandatului de plată și despre opoziția pe care o poate face contra mandatului, debitorul, trebuie să arate de când începe să curgă termenul de 15 zile privitor la executarea mandatului și la facerea opoziției, desigur că dela primirea comunicării copiei după mandat; proiectul mai trebuie să impună în aliniatul 4 motivarea opoziției, pentru că dispoziția proiectului de a nu se motiva opoziția poate să aducă surprinderi reclamantului, lupta în proces ne mai fiind egală între părți.

Art. 451 punctul 1 din proiect prevede că nu se poate emite mandat de plată când potrivit dispozițiilor legii de față acțiunea urmează a fi respinsă sau înapoiată pentru complectarea lipsurilor. Cu privire la acest punct, propunem două complectări: Proiectul trebuie să prevadă calea de

atac contra hotărârii de respingere — noi am spune a cererei, nu cum spune proiectul a acțiunii. fiindcă în această fază nu s'a angajat încă un proces. În acest sens, § 591 al. 5 din codul de pr. civ. din Ardeal; iar în caz când nu se poate emite mandat de plată din pricina incompetenței, instanța nu trebuie să dea o hotărâre de respingere, ci de declinare de competență, arătând instanța competentă, prin aceasta, scutind pe reclamant de noi taxe și apărând-o de urmările grele ale prescripției dreptului, când cererea ar fi făcută la limita termenului. În acest sens: § 697 din codul de pr. civ. germană. Punctul 4 din acest articol prevede că nu se poate emite mandat de plată și când instanța găsește că acțiunea este prescrisă, sau că este intentată după expirarea termenului prevăzut de lege pentru intentarea ei. Nouă ni se are că prescripția acțiunii și intentarea ei după expirarea termenului prevăzut de lege pentru această intentare, reprezintă aceeași situație juridică, nu două situații cum reese din proiect.

Art. 453 al. 2 din proiect prevede că reclamantul poate să depună odată cu acțiunea și toate exemplele mandatului de plată ce urmează a fi înmânate părților, oșebit unul pentru instanță. Noi credem că este bine ca redactarea mandatului s'o facă instanța fiind vorba de un act de procedură al său. Nu este nemerit amestecul părții interesate în actele ce trebuie să emane din partea instanței de judecată.

Art. 454 al. 2 din proiect prevede că orice cerere a pârâtului din care reese că nu se supune mandatului de plată, va fi socotită drept opoziție. Socotim că opoziția trebuie să întrunească toate condițiile unei acțiuni pentru a nu se târăgăni procesul și a nu se păstra surprize pentru reclamant. În acest sens este art. 311 din proiectul codului de procedură civilă italiană Mortara.

Art. 457 al. 2 din proiect vorbind despre desbateră în opoziția tardivă motivată pe împrejurări neprevăzute de neînălăturat, prevede că în cursul desbaterilor instanța va putea dispune și înainte de darea sentinței anularea mandatului de plată. Acest aliniat trebuie să mai adauge dispoziția că mandatul se va putea anula numai în cazul când el nu s'a executat. În acest sens: § 604 din codul de pr. civ. din Ardeal. Această dispoziție este necesară și firească: Opoziția nefiind făcută în termen, reclamantul era în drept să ceară executarea mandatului. Aliniatul 3 al acestui articol dispune că prin sentința dată, mandatul de plată se anulează de plin drept, că drepturile dobândite în temeiul mandatului de plată rămân valabile pentru suma la care pârâtul a fost condamnat prin sentință, — noi am spune obligat prin sentință. termenul de condamnare întrebuintându-se numai în materie penală, fiind vorba de pedeapsă. Acest aliniat are nevoie de următoarele completări: Să prevadă că dacă mandatul s'a executat, el nu va fi anulat, reclamantul va fi obligat însă prin hotărâre la restituirea sumei încasate; să arate calea de atac contra hotărârei date; să precizeze dacă în caz de admitere a opoziției reclamantul mai

poate porni o nouă acțiune, sau hotărârea dată în opoziție prejudică și dreptul de fond ce rezultă din titlu, nu numai calea sumară de execuție. În acest sens, § 600 din codul de pr. civ. din Ardeal.

Art. 462 al. 4 din proiect, tratând despre opoziția contra mandatului de plată dat pe temeiul cambiei sau al cekului, prevede că pârâtul nu va fi obligat să facă întâmpinare. Opoziția fiind un adevărat proces, când se adresează tribunalului, întâmpinarea trebuie impusă.

Art. 464 al. 1 din proiect prevede că reclamantul poate să pună sechestrul asigurător pe averea mișcătoare a pârâtului odată cu cererea pentru emiterea mandatului de plată. Deoarece acest articol se referă la procedura mandatului de plată pe bază de cambie sau cek, proiectul trebuie să prevadă instituția sechestrului asigurător și în procedura mandatului de plată pe bază de înscris, ea fiind tot așa de necesară și în acest caz.

Art. 466 din proiect prevede că hotărârea dată în opoziție contra mandatului de plată pe bază de cambie sau cek, se dă cu drept de recurs. Fiindcă opoziția este un adevărat proces, juridic este ca ea să treacă prin cele două grade de jurisdicție de fond și deci hotărârea să fie dată și cu apel. Și ca să nu se obiecteze că apelul tergiversează realizarea titlului, să se acorde în hotărârea primei instanțe execuția provizorie.

Art. 468 al. 1 și 2 din proiect prevede că reclamantul poate cere emiterea unui mandat de evacuare a chirieșului sau a arendașului, când din contract reese că raportul de locație a expirat sau când evacuarea se cere pentru neplata chiriei sau a arenzei ajunsă la scadență, iar în aliniatul 4 prevede că dacă reclamantul cere evacuarea precum și plata chiriei ajunsă la scadență, se va emite un singur mandat de plată și evacuare. Acest articol are nevoie de următoarele completări: Proiectul să prevadă că cererea trebuie să conțină condițiile unei acțiuni, fiindcă ea în caz de opoziție se transformă în proces — în acest sens § 562 din codul de pr. civ. din Bucovina —; să precizeze termenul de evacuare în mandatul emis; să arate că proprietarul poate alege în afară de calea mandatului — dacă voește — sau procedura legii proprietarilor, ori procedura dreptului comun, aceste căi procedurale rămânând neatinse; să indice dacă hotărârea dată în opoziție prejudică și fondul contractului de închiriere sau de arendare, sau numai chestia denunțului de contract — în acest sens § 631 din codul de pr. civ. Ardeal —; să arate calea de atac contra acestei hotărâri — în acest sens § 634 din codul de pr. civ. din Ardeal și § 575 din cod. pr. civ. din Bucovina; să acorde hotărârei execuția provizorie în caz de respingere a opoziției, în acest sens § 632 al. 2 din codul de pr. civ. din Ardeal.

Art. 471 din proiect trebuie completat în al. 2 arătându-se cine plătește cealaltă jumătate a taxei proporționale, dacă nu se dă curs cererii mandatului de plată, sau dacă se face opoziție, pentru a se dispune emiterea citațiunii. Desigur reclamantul, iar când el nu vrea s'o plătească, partea interesată, rămânând a fi despăgubită prin cheltuielile de judecată.

Asigurarea dovezilor. Sediul materiei este în art. 472—479 din proiect. Principiile proiectului se găsesc în parte în art. 66 al. 3 din codul de procedură civ. al Vechiului regat, în § 381—386 din codul de pr. civ. din Ardeal, în § 384—389 din codul de pr. civ. din Bucovina, în § 485—494 din codul de pr. civ. germană, în art. 82²—82⁹ din codul de pr. civ. rusă, în art. 11, 13, 14, din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva, în art. 39b—51¹ din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud.

Art. 473 al. 1 din proiect dispune că cererea se va adresa instanței de judecată, iar când procesul nu este în curs, la judecătoria în circumscripția căreia se găsesc bunurile sau își au domiciliul cei ce urmează a fi ascultați. Asigurarea dovezilor din proiect echivalează cu ancheta în viitor din codul de pr. civ. al Vechiului regat. Socotim că este bine ca proiectul să prevadă — în cazul când procesul nu este în curs — ca cererea să se adreseze instanței, care ar fi competentă să judece procesul în fond. În acest sens, este și art. 66 al. 1 din codul de pr. civ. al Vechiului regat, acest înțeles rezultă și din art. 44 din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud. Și dispoziția codului de procedură civilă al Vechiului regat este rațională și juridică. Administrarea dovezii pe această cale se face în vederea judecării procesului, ce va fi pornit în viitor, puterea de dovadă a acestor probe va fi apreciată de instanța care va judeca fondul procesului.

Art. 474 al. 1 și 2 din proiect prevede că instanța va putea încuviința de îndată cererea și fără ascultarea părților, fixându-se prin aceeași încheiere ziua pentru citarea de urgență a părții spre a fi de față la administrarea dovezii. Asupra acestor două aliniate avem de făcut propunerile următoare: Asigurarea dovezii făcând parte din procedura necontencioasă — sau după expresia obișnuită din procedura grațioasă — proiectul trebuie să prevadă că administrarea acestei probe se va face în camera de consiliu. În acest sens s'a pronunțat și jurisprudența noastră: (Trib. Olt, 15 Ian. 1929. *Jurisprudența Generală* 821 din 1929; Trib. Vâlcea s. II, 29 Oct. 1929. *Jurisprudența Generală* 1006 din 1926); deasemenea art. 43 din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva și art. 44 din codul de pr. civ. al Cantonului de Vaud, dispun că aceste măsuri provizorii se acordă pe cale de ordonanță. Și mai departe, pentru o bună administrare a justiției, credem că este bine chiar în caz de extremă urgență, atât admiterea cererii cât și administrarea probei să se facă cu citarea părților; iar pentru ca în acest caz reclamantul să nu sufere vreun prejudiciu, citarea părților și administrarea probelor să se facă în ziua când se dă cererea, repartiția cererii trebuind a se face imediat. Altfel s'ar produce neorândueli când partea adversă ar dovedi că cererea este inadmisibilă.

Art. 479 din proiect dispune că împotriva încheierii, prin care se respinge cererea de asigurare a unei dovezi, partea are drept de recurs, în afară de cazul când încheierea a fost dată în cursul procesului. Propunem ca această cale de atac s'o prevadă proiectul și când se admite această cerere, pentru a da posibilitate părții adverse a arăta instanței superioare inadmisibilitatea cererii, când

ar fi locul, iar pentru ca prin această cale de atac partea adversă să nu întârzieze administrarea probei, încheierea primei instanțe să fie executorie. Cu măsura execuției provizorii fără puțința suspendării, am propune și calea apelului, cererea fiind mai bine soluționată fără ca administrarea probelor să încerce vreo întârziere. În acest sens art. 21 din legea de pr. civ. a Cantonului de Geneva și art. 48 din Codul de ur. civ. al Cantonului de Vaud.

Va urma

P. VASILESCU

Profesor la Facultatea de Drept din Iași

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI S. II a

Audiența dela 4 Octombrie 1933

Președenția D lui N. GEORGEAN, Președinte

Soc. An. „Steaua Electrică” cu Ministerul de Industrie și Comerț

Deciziunea fiscală No. 124

Legea energiei. Taxe. Instalațiuni electrice. În ce condițiuni pot fi asimilate cu instalațiunile hidraulice? Art. 18 și 24 legea energiei din 1924 și art. 72 legea asupra regimului apelor.

Art. 24 legea energiei din 1924, prescrie că uzinele termice care procură altora energie, vor plăti taxele specificate de art. 24, și al căror quantum este fixat de art. 72 din legea regimului apelor, după cum instalațiunile utilizează sau nu apa pentru producerea energiei.

În speță, fiind vorba de o instalațiune termică care nu utilizează apa pentru producerea energiei, trebuie să fie impusă recurenta la taxele prevăzute de art. 72 al. d, iar nu la cele prevăzute de art. 72 al. f.

Curtea,

Asupra recursului formulat de societatea anonimă „Steaua Electrică” în contra deciziunii nr. 20 din 5 Februarie 1931, a comisiei de apel de pe lângă Ministerul industriei și comerțului, la taxele asupra energiei.

Având în vedere susținerile părților,

Având în vedere deciziunea atacată din care rezultă că s'a admis în parte apelul societății, s'a reformat procesul verbal de impunere nr. 433 din 3 Aprilie 1931, anulându-se impunerea pe anul 1925 și primul trimestru din anul 1926, menținându-se impunerea pe anul 1926 (trei trimestre) și pe anii 1927 și 1928.

Că pentru a decide astfel. Comisia se sprijină pe considerentele:

Că prin art. 22 din legea energiei din 4 Iulie 1924, uzinele termice cari procură energie altora, cum este și recurenta, fiind asimilate instalațiunilor hidraulice de forță, vor plăti taxele prevăzute de art. 18 din aceeași lege privind instalațiunile hidraulice de forță și anume cele indicate la art. 72 litera f. din legea apelor modificată, la care trimete art. 18 precitat.

Că în quantum aceste taxe fiind de 60 lei C. P. respectiv 66 la sută de la majorare, se aplică și uzinelor termice — iar nu cele dela aliniatul c, d,

al aceluiaș articol — cari se plătesc de instalațiunile de forță pentru apa întrebuințată la răcit, indiferent dacă procură altora energie sau servească pentru nevoi proprii — deci prin așezare este o taxă cu totul distinctă.

Că dacă prin art. 22 s'ar fi voit a se referi la taxa instalațiunilor cari utilizează apa pentru răcire, s'ar fi trimis la art. 72 din legea apelor și nu la art. 18 din legea energiei, vizând taxele pe instalațiunile hidraulice de forță, cum sunt prin asimilare și uzinele termice.

Având în vedere că din concluziile părților, actul de recunoaștere, — petițiunea de recurs și procesul-verbal de impunere, mai rezultă că uzina electrică Florești, este o uzină termică, care procură energia altora, — având ca element generator de energie, puterea chimică a combustibililor, — apa întrebuințând-o pentru răcirea cazanelor.

În vederea motivelor de recurs formulate în scris la dosar, și restrânse prin concluziile sale la violarea art. 18 și 22 din legea energiei din anul 1929, combinat cu art. 72 din legea regimului apelor, exces de putere și omisiune esențială, chestiunea de soluționat este de a se ști dacă societatea recurentă urmează a plăti după legea energiei vreo taxă și care anume.

Considerând că art. 22 alin. ultim din legea energiei din 1924, sub imperiul căreia s'a făcut impunerea, prescrie că uzinele termice, în cazul când procură energie altora, vor plăti taxele prevăzute la art. 18 din lege, care text face la rândul-i trimite la art. 72 din legea regimului apelor.

Că, prin trimiterea la acest din urmă articol — modificat posterior legii energiei, — înlocuind absența unui regulament al legii energiei cu menirea să arate variațiunea taxei în raport cu mărimea instalațiunii, — s'a urmărit să se indice pe de o parte — tabloul cuantumului de taxe decurgând din legea energiei — iar pe de alta — a se preciza condițiunile și criteriile cari fixează acest cuantum în legea respectivă, — curmându-se astfel posibilitatea unei taxări prin analogie într-o materie unde regula strictei interpretări este de principiu, încât ideea asimilării în cuantum a taxelor de plătit, de cele două soiuri de instalațiuni, se înlătură.

În sprijinul acestei teze intervine și un argument de rațiune tras din art. 1 al legii energiei, care face o demarcațiune fundamentală între instalațiunile hidraulice acționate prin energia căderilor de apă și cele termice acționate prin energia chimică, a combustibilului, întrebuințând apa numai la răcirea cazanelor sau motoarelor cu exploziune, iar asupra criteriului de impunere se specifică prin art. 4 din aceeași lege că urmează a se fixa după energia consumată.

Considerând însă că în afară de norma deductivă rezultată din interpretarea textelor, voința legii de a diferenția taxele la care sunt a se impune uzinele termice de cele ale instalațiunilor hidraulice — se fixează în art. 72 din legea apelor, modificat la 28 Aprilie 1926 — care se exprimă în sensul că instalațiunile utilizând apa numai pentru răcirea mașinilor motorice — vor plăti taxa de 5 lei C.P. indicată în aliniatul d, iar instalațiunile

de forță motrice acționate prin turbine pe acelea dela aliniatul f.

Prin urmare, ne mai fiind nici o îndoială că art. 22 din legea energiei nu a creiat o asimilare sub raportul taxelor între uzinele de forță și cele termice, — greșit societatea recurentă a fost impusă la taxele indicate la aliniatul f, din articolul 72 legea apelor, când urma să fie impusă după arătarile aliniatului d.

Că așa fiind, instalațiunea termică Florești are a plăti 5 lei C.P.

Pentru acest finit, nici invocarea articolului unic al legii pentru majorarea taxelor din legea energiei din 21 Septembrie 1929, nu aduce vreun argument în susținerea tezei contrarii, deoarece același text nu face decât să majoreze taxele existente cu 10 la sută, iar refugiul la art. 80 din noua lege a energiei din Iulie 1930, pe lângă împrejurarea că nu aduce argumente noi, având numai un caracter procedural, dar nefiind o dispozițiune expresă de lege interpretativă nu are caracter retroactiv, deci nu-și poate găsi aplicare decât pentru viitor.

Considerând că instanța de apel constatând, în fapt aceste împrejurări, a impus totuși societatea recurentă conform art. 72 aliniatul f, din legea regimului apelor, în loc de a o impune după prescripțiile aceluiaș text aliniatul d, a săvârșit un evident exces de putere, violând și dispozițiunile art. 18, 22 din legea energiei și art. 72 din legea regimului apelor și deci decizia sa urmează a fi casată cu trimitere la aceeași Comisiune de apel care va statua cu acest prilej dacă recurenta a plătit deja taxa de 5 lei C.P.

Pentru aceste motive, Curtea admite recursul, etc.

(ss) N. Georgean, Al. Mecușescu, I. Cernăteanu.

INFORMAȚIE

Anunțăm cu plăcere că Joi 26 Octombrie 1933 a avut loc căsătoria religioasă a D-lui avocat *Ion S. Codreanu*, fondatorul acestei reviste și Director-General al Soc. an, „Curierul Judiciar” cu Doamna *Ștefania Sabara*, din Iași.

Nași au fost Doamna și Domnul *Gr. L. Trancu-Iași*, fost ministru.

Sărbătorirea mirilor a avut loc într'un cerc intim.

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu aștepta alte invitațiuni cari sunt costisitoare, sau sosirea în localitate a încasatorului nostru *Mihail Stama*, singurul împuternicit pentru provincie, D-l C. Petculescu fiind pentru Capitală, și a binevoi să trimeată achitarea abonamentului prin mandat poștal, direct la Administrația Revistei „CURIERUL JUDICIAR”. București, Artei 5, notând pe cotorul mandatului poștal, abonamentul datorat partida No. . . .

Cei-ce și-au schimbat adresele, sunt rugați a ne comunica noua D-lor adresă spre a putea primi regulat revista.